

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соедөй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

СОМОНОЙ СОВЕТ

Бабанский аймагтай Тимлюйск Бельскэ совет сар Ургэлжын гурбан комиссионуудтай юм. Тэдэн түрүүнээс байнаар хүдэлмэрийдэг. Хүдөө ажлын комисси колхозуудай болон колхознигуудай дунда БМАССР-эй 25 жэлэй ойн байрай урда төхви социалистическэ мүрысөөе өмхилдөгш байба. Колхозуудай хоорондох мүрысөөний доторуудай дүргэлтэ боложо байгание, мүн гарилгы бэлэдхэлгые хоер удаа шалгаа, тарилга дундуур шанарай койнобо хиналга байнаар бөөдүүхөнөөй ашар Сталынай нэрэмжэтэ колхоздо арготелыне хазгайруулжа байһы бариганууд усадхаха вен. 1948 ондо үблэнэй хурялгы ба сляс даралгы Унгаргэ хэмжээ-абудлууд тухай республиканы Министруудай Советэй тогтоолыне колхознигуудта үргэнөөр ойлгуулан, энэ тогтоолы дүргэлтэ боложо байһы тухай асуулалы гүйсэдкомой заседани дээрэ табиһан байна. Гүрэндэ хүдөө ажлын продуктуудыне тусшаалгын койнобо хяналта бөөдүүхэнээс колхознигуудыне хүдөө ажлын арганын Уставтай гүнзэгшөөр ганахуула, койнобуулагдашагуй тулха асуудлуудыне гүйсэдкомой заседани дээрэ табиһа—эдэ бүхы асуудлууд тус комиссин анхарагч галды байдаг. Мүн культуризм ажабайдалай болон өшөөсөөр-бюджетне комиссионуудыне энэ мэтэ-шанайн хуудал хуудал байдаг. Тэдэн өшөөдөгш таланаа нийсэр Угсхал зоригто гаргажа байхдаа гүйсэдкомой хоер тубадаг байна гэша. Эдэ комиссионууд ба гүйсэдком (түрүүлэгшнэй нүхэр Илхэ) хүдөөгэй өдөлхитэй ажал хүдэлмэрийдөөр олоорин хабалдуулжа, олонитэй хүдөөгэй бүхы ажалта амжалта-тайгаар бүтээдэг байха юм. Тимын тулда тус сомон ажлын зорилгонуудыне бэш бэш сомонуудта орходо дээрээ дүргэлтэ. Манай республиканы сомоний Советүдэй дилэ-линэ нима Угсхалгэйгэр хүдэлмэрийдэг.

Төбшөө, хүдэлмэрийдэ абуулжаада Ургэн олон өдөлхитэй түшгэлгэйгэй, ямаршы Угсхал гаргадугүй, хубай хоохон Угэ ба сарнаар ажал хүдэлмэрийдэ хазарлааг байжа байдаг. Тимэ комиссионууд ба гүйсэдкомууд али олон дайралдаг. Тэдэнэй тоодо Бичурын аймагтай Заганай сомоний Совет (түрүүлэгшнэй нүхэр Шалжин) ороно. Энэ сомоний терри-тори дээрэ хоер колхоз, долоон жэлэй хургуула, больница, селгэ гэжэ мэтэн олон эмхи зургаанууд бии. Дурсалдаша колхозууд ба эмхи зургаануудта янада олон өдөлхитэй бригадирууд, зөөноводууд, агро-мүүд, зоотехнигүүд, бапшанар гэжэ мэтэшан ажаллажа байдаг. Заганай сомоний Совет хада өгзөн түрүүн эдэ өдөлхитэй түшгэлгэжэ хүдэлмэрийдэ өшөөр байбашье, төр-рөөнэй сар Ургэлжын нэгшье комисси хүдэлмэрийдэг, дөшүүдүүд динь сомонөөдө даалгалгы абадугүй. Сомовет бунгалтын нүүдээр нэгшье сессе Унгаргэгүй, хүдэл-мэрийдөгш түсбэны зооготгогүй. Нэгэдэ байхдаа Заганай сомовет нотаг дээрэй хуули асагай түгээ өрхтэ эзэнинь боложо шадаагүй.

Хаана сомоний Совет өөршөөр хүдэлмэрийдэ абуулжаада өдөлхит-гэдэ түшгэлгэб, хаана хүдэл-мэрийдэ түсбэнтэйгөөр үүсхэлгэйгөөр абуулаб, одоол тэндэ ажал хүдэлмэрийдэ алишье талаараа һийн байбаг, харжи хаана сомоний Совет үүсхал гарганагүйб, хаана олонин-төөнэ гадуур, өдөлхитэй хөржэл-гүйгөөр, гансал өшөөдөгш хүсөөр ажал хүдэлмэрийдэ абуулжаа хананб, тэндэ заабол хамаг хананан юмөнч буруу хүрэхэ байна гэжэ өжэ хоер жашэнууд,—һайн ба мүү хүдэл-мэрийдэ жашэнууд—харуулабшуу.

Дайнай Усын хатуу бэрхэ оршон бабдал соо партийна организацинууд бөлбөд ажалын оперативна хүтөлб-рүгэ бөөдэ дааж абаха баатай боло-нон. Энэнь тэрэ сагайнаа бай-далта таараха ба зүбшье абадал байһан юм. Тээд, мүнөө, дайн сар-рэгт тэрэ бэрхэ сагай үнэрһэнэй

нүүдээр партийна организацинууд хадаа советскэ органдуудай орондо, тэдэнэй түлөө хүдэлмэрийдэ бай-хала болод, харин өшөөдөгш гол уялгыне—ажалшадые коммунистиче-скэ үзэлөөр хүмүүжүүлжэ ба өмхилдэ-жэ уялгыне—хүүргэдэ болоод байна. Тиммөө советскэ органдуудта даал-гадалта ажал хүдэлмэрийдэ хэмжээн мүнөө бүришье өжэ боло. Мүнөө Усын энэ өшөө байдалыне советскэ органдуудта хүдэлмэрийдэ ажал-ралдаа заабол абаха өшөөт.

Гансааран гү, али хоер гурбан хүнэй хүсөөр сомон соохи замат бүхы хүдэлмэрийдэ абуулжани гэжэ сомон-дөхэй түрүүлэгшэ һынажа өбөдөг байгаа һаа, одоол бүтээхгүй замат эрөөн абадал болоно. Сомон гэшэ өжэ, адал эмхи зургаанууд болон колхозууд тэндэн олонобуу. Тим-чон энэ хоер гурбан хүнэй заседани-нүдэ яаһыша Ургэлхэгшгүй. Сомон-ной Совет оушыне хэзээ—шалгал-туудыне хэзээ, сессе ба заседани-нууды Унгаргэдөө, ажалын ба политическэ олоошыне асуудлуудыне шийтхэхэдэ шугагайнаа өдөл-хитэйне: колхозуудай түрүүлэгш-нээр, бригадирууд, зөөноводууд, агро-номууд, зоотехнигүүд болон ба-пшанарай ардам мэргэжэлгые хэрэглэ-жэ өшөөт, тэдэннэй өшөөдөгш хэмжээ-абудлуудыне бөөдүүхэнээс ажабайдалтайгаар ажал хүдэлмэрийдэ абуулжаа байһа, сомоний Совет ямаршы хэсүү зорилгыне дабажа яд-хагуйл.

Сомоний Советүүд терригори дээрэ байһан бүхы колхозууд болон эмхи зургаануудай хүдэлмэрийдэ зүбшөөр хүтэлбэрийдэ байһынаа тулда ажалта түсбэй өшөөр абуулха өшөө-т. Тэрэ түсбэй өшөөр сар Ургэл-жын комиссионуудыне дөшүүдүшье ард зоний дунда хүдэлмэрийдэ абуул-жэ эргэтэй. Түсбэйнгөө, сессе болон заседанигууд дээрэ абтаһан тогтоолууд-тайгаар али эргээр дүргэлтэ боло-жо байһание сар Ургэлжэ шалгажа дүргэлгэжэгүй юмшье дүргэлгэжэ байха хэрэгтэй.

Колхозуудай болон эмхи зургаануудай хүдэлмэрийдэ хинан байсажа байхдаа, сомоний Советүүд болон тэдэнэй хүтэлбэрийдэ ажилчид-нигуудыне гүйсэдкомуудай заседани-нууд дээрэ зүбшэн хэлсэжэ байха өшөөт. Жэшээнь, колхозой түрүү-дөхыне үблэхуриалгада харөөр бө-лөхжэ абуулжа байһанин тухай дуулахаа һаана хадаа, тэрэнигэ байһан 10 бригаднууд Угэ бү-рингэ даалгалгыне 230—250 процент дүргэлжэ стахановскэ бри-гадагууд болохой.

«Республикнганга өйе архим бө-рөгшөөр угта» «Даалгалбарига 2—3 дахин үзүүлжэ гөнд урад

Табанжэлые дүрбэн жэлдэ!

Эхэ орондоо элбэг өжэ модо үгээ!

8 харын түсэб уридшалан дүүргэе

Бүхэсөөн социалистическэ му-рысөөндэ илажа правительствын үгтөө хоер дахин мада хүртөөн манай Эрийскэ мхлеспонктын коллектив республикнганга 25 жэ-лэй ойн Угэр хүртэр 8 харынганга түсэб дүүргэхэ гөһөн харуусалгатай уялга абаһан юм. Тимн, манай модошод нинин 10-да модбөдөг-хэлэй, шэралгын ба таллуулгын 8 харын түсэбны дүүргэһэн байна.

1948 оной хоердохи кварталы түүрүшын хоер хара хада ажалай модошод нинин хараанууд боло. Аварталгыне түсэб бүхын хараар уридшалангэ: модо отолоогор — 280 процент, шэралгэр — 107 процент дүүргэжэ, энэ бөһөнхөн болзор соо түсбэйнгөө дээдэ гэжэ барилгада ба шулуу нүүрһэнэй шахтануудта 13 мянган кубометр модо шэрэхэ өшөөт бай-һан юм. Энэ хада тимэ хүнтэн ажал бэш. Гэбшье, манай модо-шод Угэн сэхэ орлодоггооро соци-алистическэ мүрысөөний туу доро ажалай бүтээмы дөшөөдөгш энэ түсбэны дүүргэһэн байна.

Мүнөөдөр, мхлеспонктын ажал хүдэлмэрийдэ дүн тухай хэлэхэ зуу-раа, түрүү хүнүүдэй габьяата ажал-нуудыне төмдөлгэхэ хэрэгтэй болоно. Манай мхлеспонкт дээрэ 400 га-ран карова хүдэлмэрийдэ ажалла-на. Тэдэнэрэй 140 гаран хүдэлмэ-рийдэнь Удгэригөө даалгалбаригэ 150-һаа 220 процент хүртэр дүү-рэгдэ байха юм. Эдөнэр хада ажа-лай амжалтыне шийтхэгш, хэзэ мэргэжэлгэе болоно. Жэшээхэдэ, коммунист нүхэр Черкасов, хала-най мөхөлгүүд Стяжков, Степанов модо отолоогш ба шэралгэ Стаскин, Семенов, Давыдов ба бусад бөһөн жэшөө абамаар архим стахановцууд болохой.

Участогай начальнык нүхэр Ситни-ков, техноруж Афанасьев, мастер По-ляков гэгшэ өшөөдөгшө хүтэлб-ригхы ажалыне зүб гүйтгөөгөр та-бижа, мүрысөөе Ургэнөөр дал-гаруулжэ һайн амжалтануудыне туй-лалан байна.

Мхлеспонктын бүхы участогууд дээрүүр 50 гаран ажилгориуды хү-дэлмэрийдэ. Тимхэдэ, партийна ор-ганизацин даалгалбаргаар коммунист нүхэр хуторбаригхы хүдэлмэрийдэ хуторбаригхыне дунда уласхоорондын байдал тухай, «республикнганга 25 жэл соохи хү-гэжэлтүүд тухай 168 айдхал ба дөшөөдөгш ушһан байна.

Манай мхлеспонктын коллектив өшөөдөгш абтаһан уялгануудыне нэгжэ дүүргэлгэе хамта, саана-дэ модбөдөлгөхөй бүхы хүдэлмэри-йдэ амжалтагатайгаар абуулха, ме-ханизацине дээрүүдэхэ хэрэгүүдэ ажажэ.

Д. Гыдыпов,
Эрийскэ мхлеспонктын парт-организацин секретарь.

20 хоногээр уридшалан

Дээдэ-Удын модо урахуулгын партийна начальнык нүхэр Морозов, партгруппорг нүхэр Димидов гэгшэ модо урахуулгын хүдэлмэрийдэ ажилһаньёе хойшо бригаданууд ба арготелуудай ажалай өмхилдэхэ тус-хай анхара хандуулаха, бүхы хүд-элмэрийдэ зүбшөөр табижа шадаһан байна.

Мүнөө Дээдэ-Удын модошод рес-публикнганга ойн Угэр хүртэр тү-сэбөө 20 хоногээр уридшалан дүү-ргэхын түгээ болжэ байна. Уржа-лээр урахуулгын модоний нүүлш-ниинь 117-дох километрге хүд-элгэ гэжэ мэдээсэлэ.

К. Свирицов.

Түрүү бригаданууд

Дөдө-Удын модо урахуулгын партийна хүдэлмэрийдэ (начальны-гыне Весселов) модо урахуулгын графичны уридшалан дүүргэхын түлөө төмсөжэ, һайн амжалтануудыне тулда. Эдэ хүдэлмэрийдэ байһан 10 бригаднууд Угэр бү-рингэ даалгалгыне 230—250 процент дүүргэжэ стахановскэ бри-гадагууд болохой.

«Республикнганга өйе архим бө-рөгшөөр угта» «Даалгалбарига 2—3 дахин үзүүлжэ гөнд урад

хада Бялтын, Загройн, Мухарша-бөрэй аймагтууды ерөөн колхоз-нигуудай Угэн сэхэ Угэ юм. Тус аймагтууды ерөөн нүхэр Житхи-ний, Востаскиин, Афанасьевай бри-гадагууд мүнөө Угэр бүридэ 3 ба 4 даалгалбаринууды дүүргэ-н. Эдэнэрэй ажалай бүтээсэ нинин тү-рүшын халаа хара соо 255 процент дүүргэ дөшөөгш.

Дөдө-Удын модо урахуулгын абтаһан уялгыне нима амжалтану-даар бөөдүүжэ байна. А. Агустов,
Байда.

Шанда хуртбө

БМАССР-эй Министруудай Совет бабол 1947—48 онуудай намар-Убэлэй модбөдөлгөхөй түсбэны гүйсэдхэһэнэй түлөө Бабанскийн аймагтөхөмөй түрүүлэгшэ нүхэр А. П. Соболевые оёдой магнаар ба ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр А. И. Поповые радиоприем-нигөөр шагнаба.

Нүхэр Соболев ба Попов гэгшэ аймагтөхөмөй колхозуудай модбөдөлгөхөй, шэралгэ болон таллуулгын се-зоной түсбэны дүүргэлгые хангаһан байна.

Манай республикын ой модоний ажайлбэрийдэ урда тон харуусалгатай хэдэн зорилгонууд табиатай байна. Тэрэний эгзэн шухалһан хадаа модо урахуулгыне сар болзорһоон уридшалан дүүргэхэ абадал болоно. Энэ жэлдэ гол муран эртэ унажа, модо урахуулга бө-лөрһөө урх эхилгэдэ, гэбшье бу-тээгдэхэ байһан ажалыне үшөө ша-марлахаар байһан гэмшлэтэй хэрэг болоно. Сэлэнгын модошод модо урахуулгыне бүришье хожомдолгөйгөөр абуула. Тээд, ВКП(б)-гэй ай-комой, төндөхи партийна, советскэ өдөлхитэй, аймгүйсэдком үшөө мүн-өө хоёр модо урахуулгыне түр-гэдэхэ тухай бодото ашарал таби-нагуба.

Угэ голыне зүбшайн модо ураху-улгын партинуудай коллективүүд, Байкалай, Курбын модошод һайнаар хүдэлмэрийдэ байна гөһөн мэдээсэл нүүд манай редакцияда ерөн. План-гана, Дээдэ-Удын модошодыне (на-чальныгын нүхэр Морозов) хүдөө бөшөөдөгш магна. Тимн Унхөөрөөр түсбэны дүүргэһэн урда етэ. Графичнаа 20 хоногээр уридшалан түсбэны модооо өсөөй пунктда асар-жа тусааха хүсэд аргатай болоод байна.

Унгаргын жэлдэ Угэ гөлөөр 194 мянган кубометр модон урахуулга-лаһан байгаа һаа, мүнөө 334 мян-ган кубометр модо урахуулга тү-сбэнтэй байгаа. Тимн нүүдэй мэдээ-сэлэр энэ түсэб үзүүлгэдэ, 387 мянган кубометр модон уянда та-бигдаа, урахуулгажа абаһа. Модо-

Модо уралдуулгыне хурдадхаха

Манай республикын ой модоний ажайлбэрийдэ радиоприемнигүүд шэнэ сталинскэ табанжэжэй түсбэй өшөөр жэлөө жэлдэ өдөлгөжэ байһан Уйлабэрийдэ програмлануудыне хуу-лан дүүргэжэ, һайн амжалтануудыне туйлана. 1947—48 онуудай модбө-дөлгөхөй сезон хада манай модошод-дой хаба шадалтаа харуулха, табан-жалыне дүрбэн жэлдэ дүүргэлгые шийтхэхэ аргаболожыне эдирүүлжэ сезон байһан юм. Урда жэлтөйнь жэшөөл хоер дахин өдөлгөжэһэн түсэб уридшалан дүүргэжэ һан.

«Эхэ орондоо аабэг өжөөр модо үгэхэ» гөһөн мүрысөөн соогуур модо-шодой хэдэн коллективүүд ганса-лан республика соогоо алдарнай бэшэ, харин Советскэ Союнай ой модоний ажайлбэрийдэһэнэй мүрыс-өөндэ илажа гараал, СССР-ий ой модоний ажайлбэрийдэ Министрест-вын, ВЦСПС-эй дажлуулгын Улаан туугуудыне, нэгэдхэ ба хоердохи шангуулгыне абаһан байна.

Эрийскэ мхлеспонктын, Байка-лай ба Курбын модошодой ажалай ажал гарылаагар республикнганга бүхы ажалһаа омгорхожо байна ба тө-рөөр туйлаһан амжалтанууды ар-бидхалһын Удгэригэ дүртэ хүлсэжэ байна. Сэлэнгын, Хорин, Загройн модошод эдэ коллективүүдэ жэшөө абаһ ажаллаһынтай, барилгын модо-шад барилгануудыне тон хангагачүй-гөөр абуулаа гэжэ БМАССР-эй Ми-нистрүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой тороо зааһан байна. Энэ жэл-дэ тус трестын предриятинууд бай-рын гэрнүүдэ 17164 квадратна метрой хэмжээндэ Ургэлхэхэ түсб-энтэй байһан аад, тэрэнь мүнөө арайхан гэжэ 14 процент дүүргэжэ байна.

Модо бөдөлхөлэй ба модо урахуул-гын гызарнууд дээрүүр хүдэлмэрийд-э байра байхалай итуу ба өдөө-хоо-лоор, өй товарлар хангалтын муугар табиһан байбашье, трестыне муугар начальнык нүхэр Титенко, ВКП(б)-гэй Загройн, Хорин, Сэлэнгын, Прибайкальскэ айкомууд шанга хэм-жүүлгын хабалгуй, леспротекторуудай ба мхлеспонктнуудай хүтэлбэрийд-шадэ, төндөхи партийна организаци-нуудта даалгач туйлажэ үзүүдэ, хүтэлбэрийдэ ба шалгаха хинажа хэр-огыне нуудхажархыһан байна гэжэ зааха хэрэгтэй.

Дээрэ хэлгэһэн дутуу дунда зүйлнүүд хадаа тон һайн Удгэриг-тэ усадхагч өшөөт. Энэнигэ бөө-лүүлхын түлөө, БМАССР-эй Социали-стическэ ВКП(б)-гэй обкомой бөтөлгө-н 1948 ба 1949 онуудай модо бөдөл-гөхөй сезондо бөдөлхөй хүдэлмэрийдэ түсбэны Угэ дуугүйгөөр бөөдүүлжэ шухала гэша.

Манай республикын леспротекторууд өрөхэ жэлдэ өшөөдөгш механизирова-лагдаха өшөөт. Тиммэдэ, модо бөдөл-соруулгын бүхы механизмуудыне шу-далһан дээдэ дүршэлтэй кадрнууды олоор бөдөлгөхэ шухала. Мүнөө зу-нһы У соо механизаторуудай, мас-тернуудай ба бригадируудай дүй дүршэлыне дөшөөдөгш талаар бурал салнуудыне өмхилдэхэ өшөөт байна.

Модо бөдөлхөлэй бүхы хүдэлмэрийдэ амжалтагатайгаар бөөдүүлхын түлөө аймагтай Советүүд ба ВКП(б)-гэй ай-комууд болбө өшөөдөгш аймаг соо байһан модо бөдөлхөлэй предри-ятинуудай бүхы ажал абуулгыне хэ-нажа, шалгажа, тэдэнэрэй хүдэл-мэрийдэ тулажа байха эргэтэй.

Мүнөө манай республикын бүхы ажалһаа 25 жэлэйнгэ ойн барыне хэдхэн ондоо төмдөлгөхэ байна. Энэний урда дэлгэрһэн мүрысөө-сэнтэй байгаа. Тимн нүүдэй мэдээ-сэлэр энэ түсэб үзүүлгэдэ, 387 мянган кубометр модон уянда та-бигдаа, урахуулгажа абаһа. Модо-

Варшава болоһон найман гүрэнүүдэй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министруудэй зүблөөнэй хүдэлмэри дүүрбэ

СССР-эй, Албанин, Болгарин, Чехословакиин, Югославиин, Поль-шын, Румыниин ба Венгрииин Гадаа-дын Хэрэгүүдэй Министруудэй зүб-лөөн ивкени 24-дэ дүүрбэ.

Угтөөнэй заседани дээрэ СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотов түрүүлэгшөөр буулан, Удгэригэ заседанида Румыниин Гадаа-дын Хэрэгүүдэй Министр А. Паузер түрүүлэгшөөр буулан байна.

Зүблөөн хадаа Германиян асуу-далнуудай Лондоно боложо дүүр-бэ зүблөөнэй шийдэбэри тусаа мадүүлгыне текст зоогөбо. Энэ ма-дүүлгын текст амараа төлөгдөжэ.

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдтэ орденууд ба медальнууд

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиум болбөд СССР-эй Вер-ховно Советэй Президиумэй 1944 оной августын 18-ай Указай Унда-һөөр СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй үмөнөөр һаялан За-эргын орденууд—9 эхэ ба «Эхын аманай, Бичурын ба Хожэнгын аймагтуудай олон үхбөгүүдтэй эхэ-үүдэ орденууд ба медальнууд» ша-гнаба. Шагналда хамта 52 хүн хүртөө.

Эдэнэрэй нэгэ эхэн «Эхын алдар» гэжэ I зэргын орденууд, «Эхын алдар» гэжэ II зэргын орде-нууд — 8, «Эхын алдар» гэжэ III зэргын орденууд—9 эхэ ба «Эхын аманай» гэһэн I зэргын медальар 21, хоердохи зэргын медальар 13 эхэүүд шагнагдаба.

О. Земкин фото.

БМАССР-эй 25 жэлэй ойдо

Бурят-монгол арадай литературa

Минин зол жаргал

Би Бурят-Монгол ородо түрөө... Түрөөр мүнөө 59 жэл бо...

1917 ондо Агууеэ Октябрьска революциин аша габьяагаар бөрүн эрхэ сүлөөтэ Бурят-Монгол оройной зол жаргал түүгэдэр хүн болоһон байһаб.

Энэ 31 жэлэй дотор минин банаа эдэхэл Ургэлжэдөө ээл байраар хиланжа, илалтаһаа малагда туйлажа байдаг советскэ арадай хунда омогтой доруун амжалтажа ябанам.

Төрөнэй хойно 1925 ондо большевикскэ партияг үнэнгэ гешүүч болжо, өөрынгөн бүхү наһанай хуби заяае коммунистическэ партиа, Эсэгэ ороңдоо, арад зондоо Угэһэн байһаб.

1936 ондо Москвагай парату Кремль дотор парти ба правительствин ударидагчид Бурят-Монголой ажалтадай түлөөлөгшдэй уузалгада хабааталсаһан байһаб.

1944 ондо Бурят-Монголой Верховно Советэй зүгһөө минин литература ажал хүдэлмэрин 25 жэлдэ Ургэлжэдэ өрһөнине тэмдэглэжэ Хүндэлэлэй грамотаар ба үнэгэ болгогчдээр шагнаһан байха юм.

1945 ондо Эсэгэ ороноо хамгаалтын дайнда хайраһан агуу эхэ илалтаар дашарамдуулан СССР-эй Верховно Советэй Президиумий Указаар «1941—1945 ондада болһон Эсэгэ ороноо хамгаалтын Агууеэ дайнда хэһэн шэн габьяата ажалтай түлөө» гэгһэн медальда хүргөө һэм.

1946 ондо бурят-монгол арад зор...

ной Умэһэһөө СССР-эй Верховно Советэй депутатад хуягагдажа, гайхаммаг Ундэр эгтгэлэ найдбаари хүлэһһэн байһаб.

1947 ондо Агууеэ Октябрьска революциин 30-дахы жэлэй ойн байраар дашарамдуулан, Бурят-Монголой Верховно Советэй Президиумһаа Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэм.

Энэ халаа габьяата минин хуби заяанда холбоһон зол байгаа гэгэ тэдгээр ханагдажа бэшэ, харин Бурят-Монголой уран литература ба уранзохөөлшодой статистика нагтын замаар ургажа яһанан ба саашаада улам мандала төмсөлэй ариун түүхэдэ холбоһодоо зол хуби байһениһэн элгэе байһа.

Би болбох, 29 жэлэй турша соо бурят-монгол оройной уран литератур ба уранзохөөлшодой хунда өөрынгөө шадхаа бүхү шадал шалгагээр ажаллан большевикскэ партиаар хүмүүжүүлэгдэжэ өрһөн байһаб. Энэ 29 жэл дотор уранзохөөлшодой талаар минин хэһэн ажал хүдэлмэри гэгэл, 200 гарамгай шүлэг, ехэтэй багатай хамта 10 гарам пьеса, 60 гарам нэрэтэй поэма, повесть гэгэ мэтэ зохөөлшудые бэшэжэ, мүнөө өөрынгөө Бурят-Монголой республиканын 25 жэлэй ойн эхэ барые угталсажа байһаб.

Манай Бурят-Монголой формороо национальһаа, худалараа социалистическэ уран зохөөл болбо советскэ литературын Урган замаар, большевикскэ критикадэ түшэжэ, парти ба правительствин туйлаамжаар агууеэ тэмсэлэй илалтанууд сооһоо ургажа бөдһөн байха юм. Энэнтэй хамта манай уранзохөөлшодой турхун хүмүүжэлтэ ба болбооролой шатаанууд Удэрһөө Удэртэ эли тодоор хиланжа өрһөн байһа. Гэбшье, төрөнэй дунда мэхэтэ муухайгаар шургаһан хорото эгтгэдүүдэй түлөөгөөр гаранан адуу энүүнүүд үсөөг бэшэ байһаниһен эрид шагнагаар шүүжэлһэн арилгажа халад, хэзээдэ большевикскэ һэрэмжые алхам бүхэндөө хурсаар табижа нэгдэн харюусалга манай уранзохөөлшодой ба манай критигүүдэй умэһэ гүмзэгтгөөр бөдүүлэгдһөн байха еһотой.

Хоча НАМСАРАЕВ.

ЗУГАД ДЭЭРЭ: Бурят-Монголой уранзохөөлшодой номуудай выставка.

Шираб НИМБУЕВ

Ехэ харгы

Хөөр талаада хадгатаһан, Холһоо хойноһоо урдһан Тэршээ голы хажууда Тэбхэр байһан Ундынэ. Зуламал шэнхээр хэгдэнхэй Туугаад стобнууд зогдонхой. Артель тээшэ зурһынай, Аятай гөөр нэрһэнхэй, Эмгэн эны газнаһаа Парашюалан шэртэнэ, Элдэн хайхан сэдхэлдэ Баярай сэгэр урууһаа. Аша хүбүүнинеһ талһаань Хөөрхэн гараара барилсана,

Алар холоруу эмнэтээ Нидхээ хумяад харалсана. Хөөр стобһын оройдонь Хара юмэнүүд харагдана, Адаглан амаглан байхадань Амигтад хэбэртэй—хүдэлнэ, Баабгүйүд арайл бэшэ хэ, Баабгүйүд баһал бэшэ хэ... Олые шудалһан мастернууд, Омогтой, эбтэй хүбүүдүүд, Нэгэнһэнэ буугаад нүгөөдэдэн, Нүгөөдэһөн буугаад саадаһан Абиран гаранад, урилдан, Аятай хайханаар дуулдан.

Түдэб Тимофей хойулан Түмэр утаһа татана, Энэгээрээ дамжуулан Электро-хүсэ гүйлгэхэнэ, Молхознигүүдэй гэрнүүд соо Хурса гэрэл бадарууһан, Нууница, радио, тээрмээ Электро-онһоор хүдэлүүлхэнэ...

Хөөр залуу ханинар Холые улам ойртуула, Ерээдүйрүү тэдэнэр Ехэ харгы гаргана.

ЗАЛУУ УРАНЗОХӨӨЛШОД

Манай советскэ Бурят-Монголой литературын халаа болохо залуу уранзохөөлшод халаа өөһэдһингөө зохөөлшод ажалда тон эхэ анхарамые хүлээнэ. Энэнь хэлсэнтэй зүб гэжэ халамаар. Умарһын большевикскэ парти ба советскэ правительствэ болбо залуу кадрнуудые коммунистическэ сургалтаар хуяглан хүмүүжүүлжэ, тэдэнтэй хамтагатай туйлаамжаа үзүүлжэ, тэдэнтэй хамта ба худал талһынээ зажэ Угэһэ ябаданда эхээр ханалаа табигда байһаниһен хүн бүхэндэ эли.

Бурят-Монголой залуу уранзохөөлшод тогтойгоо талаар ба хэжэ бүтээжэ байһан зохөөлшод ажалтай талаар нилээд эхлэн хүсэн болоно. Гэбэл тэдэнтэй хамта уранзохөөлшод республиканыка газгэһүүд ба уранзохөөлшодой элдэ хэблэжэ, арад түмэниһеэ статистика табигалһай түлөө тэмсэлдэ шэн габьяа, аадар солосоо харуулхыһен урһална.

Залуу поэтүүд Жамбалов, Степкин, Жимбиев, Бэлаев, Жалсаравай шүлэгүүд, Мушгонов, Гунышовий расказууд ба очеркүүд, Цыдыпова, Содномовой оршуулганууд манай литературатад шэн нэмэлтэ болһоно. Гэбшье, эдэнтэй зохөөлшуд ба оршуулганууд соо

хэлэ хэһэн дутагданууд бии. Зарим нүхэд өөрынгөө бөһөлһөн зохөөлшод оло-оло даһин шалгажа залжа, үхэнһи ба уран найруулгын талаар тодо һонор, шөмтэй хурса болгохын ороңдо, хоолоон һабын тоогтой түлөө халууршалгаг ушар үзэгдэнэ. Энэ халаа залуу зохөөлшодой тон эхэ дутагдалын мүн болоно. Гэбшье, арад олоний ажабайдалай нүртэ эхэ тэмсэлдэ оролсожо, байгуулгы ба һураһалһай өрлөг өөдэ шармайжа, Эхэ оройнойгоо түлөө тэмсэлһэн хүнүүдтэ энэ дутагдалы Угы хэхэдһэн бэрхэ хүшэр бэшэ байха еһотой.

Большевикскэ парти, советскэ правительствэ уранзохөөлшодой ажалда тон эхэ сэгнэтэ Угэдэг байһа. Манай зорилго халаа залуу уранзохөөлшодой артист-нүүдэһэн анхараа эхэтэйгээр хандажа, тэдэнтэй Удэр-Удэриһэн асарһан халуун туйлаамжа хүргэлгэ советскэ Бурят-Монголой литературатад шэн халаа бэлдхэгдэ байһа.

— Амжалтагатай уралһаа, залуу зохөөлшод! — гэжэ советскэ арад өөһэдһингөө залуу уранзохөөлшодой хандана.

Оршуулга—шухала хэрэг

Агууеэ Октябрьска социалистическэ революциин ашаар, ленинско-сталинска национальһаа политикын бэлдүүлэгдһөнэй ашаар бурят-монгол арад өөрынгөө бэшэ ба литературатай болжо, оройдой классическэ ба советскэ литературын гайхаммагта зохөөлшудые түрэхэй хэлэ дээрээ оршуулан уншаха тон эхэ ара-боломжотой болһон байһа.

Мүн баһа Бурят-Монголой залуу литературын түрүү шалһамал зохөөлшудые ороң хэлэн дээрэ оршуулжэ, үргэн олон советскэ арадые тэрэнтэй танилсууха зам харгы Ургэһөөр нэгдһөн юм. Оршуулгын ажалые эрхим дээрэ хэмжээдэ табихы манай парти ба советскэ арад эридэг байһа. Гэхэтэй хамта бурят-монгол арадай ажалыда ба культура гэгээрэлдэ шурган ороң өөрынгөө хара харгыһе абдуулажа байһан буржуазна националистнар халаа оршуулгын ажалда нүгөөтэй эхэ хоро хүргэһэн байһа.

Буржуазна националистнарые Угы хэлэһэй нүүлээр 1938 — 1939 онуудһаа эхлэжэ, манай республикада оршуулгын ажал урталһаа ябжа эхлэжэ һэн. Уранзохөөлшод Б. Абидуев, Ц. Галсанов, В. Санжин, Д. Чернинов ба бусад оройдой классическэ ба советскэ литературын суутай солотой зохөөлшудые оршуулһан байһа. А. Пушкинай «Баптинай басаган», М. Лермонтовай «Малый Усын гөрой», М. Горькин «Эхэ» (оршуулганһан Д. Чернинов), Н. Островскин «Булад яжа хатуужааб», «Шуурган соогуур түрөөшөд» (оршуулганһан В. Абидуев), В. Василевскай «Холоног», Б. Горбатовай «Дардаггүйшүүд» (оршуулганһан В. Санжин) ба бусад олон тоото зохөөлшуд бурят хэлэн дээрэ хэблэгдһэн байха юм.

«Советскэ Союзай Гимн» (оршуулганһан Ц. Галсанов), Пушкинай, Лермонтовай, Маяковскийн шүлэгүүд, Шекспирэй, Шиллерэй трагедииүүд, А. Островскиин пьесэүүд хүдөө нотагудта ба гөрөөдүдтэ, һургуулида ба колхозуудта бурят-монгол хэлэн дээрэ уншагдада ба театрын спекэ дээрэ табигдалы байһа.

Советскэ поэтүүд халаа манай залуу литературын хэдэ хэдэн зохөөлшудые ороң хэлэн дээрэ оршуулжэ, советскэ олонитиһе бурят-монголой поэзитай танилсууха абадала эхлэн анхаралаа табигда байһаниһен тон бэлдхалантай. Арадай Ульгэршэ А. Торовой «Ленин батша», «Сталин баатар» (оршуулганһан И. Лувовский), Х. Намсаравай «Шүлэгүүд» (оршуулганһан А. Ольхон), Ц. Галсановай «Шүлэгүүд», ба «Баатарай домог» гэжэ поэмые ороң уншагдаг байн мэдэхэ ажалые Ундэр дээрэ хэмжээдэ хүргэжэ еһотой.

«Бурят-Монголой поэтүүд» гэгһэн ном Москвада хэблэгдэжэ ахылгэһэнхэй. А. Ольхоний оршуулгын «Дуун булагай эхин» гэгһэн Бурят-Монголой поэтүүдэй шүлэгүүдэй сборник Иркутскда хэблэгдэжэ дүүргэдхэ болһонхэй. Эдэ номууд халаа манай республиканын 25 жэлэй ойдо ороң поэтүүдэй зориулһан бэлэг болоно.

Дээрэ дурсагдаһан оршуулганууд тоогтой талаар нилээд гөрлөхөй байһобшье, парти ба правительствин бидэһэн эридэг байһан артист-нүүдэй гүйсэд дүүрэг хангажа шалхалгүй гэжэ «Бурят-Монголой Унэ» газетэ түрүү бэшэг соогоо тон зүб тэмдэглэһэн байһа. Энэ халаа манай Бурят-Монголой советскэ уранзохөөлшодой Союзай ба Ургэлжэй хэблэлэй зүгһөө тус шухалын шухал асуудалда еһотой хайнаар анхаралаа табилаһыһен гэршэлнэ. Оршуулгын ажал поэтүүд соо адуунууд ба хэзэ-гайраглануудай бии байха ябалал Ургэлжэдөөр. Орлоһоо бурят-монгол хэлэн дээрэ оршуулгад нүхэдэй зариман ороң хэлэ тон һайса мэлэхгүйһөө гадна, тэрэггическэ бэлдхэлээр бага, поэтическэ мэдэрлээр балар, оршуулгын ажалтай дүй дүршэдөөр холбог байһан дээрһэн ба планһаа туйлаһан амжалтажа дашуургад, мэргэжлээ дэһэлүүлхые мэрдагдэ дээрһэн оршуулганууд соогоо хүлэһэнгүй адуунуудые гаргадаг байһа. Нилээд олон ном оршуулһан мэдээжэ оршуулганһан Д. Чернинов ба В. Санжиний, поэт Ч. Цыдендамбаевай зарим оршуулгануудын урч-хайхайһаа талаар ахирһагууд байһадагыһы хүлсэхөөр баша. «Эхэ» гэжэ повестине бурят-монгол хэлэн дээрэ уншаад байһада, Д. Чернинов энэ номые оршуулхадэ шадабары бэлгэжэ хүсэд һайса гаргагүй хэ гэжэ ханахаар.

Оршуулгын ажалда Бурят-Монголой түрэнэй хэблэл ба советскэ уранзохөөлшодой союзай шэнэ шэнэ хүсэлүдые өсүүлгэжэ, оршуулгандэ һураһалһы эхилхэгдэ, тэдэнтэй оршуулһан зохөөлшудые зүбшэн хэлэһэг, критическэ статьянууд ба рецензиянуудые бэлгэжэ гэгэ мэдэгдэ еһотой анхаралаа табижа сагыһы болоһоор үннэй.

Оршуулгын асуудал халаа тон эхэ ба шухала асуудал. Энэнтэй хойрогөөр хандала ябалал ленинско-сталинска национальһаа политикын артист-нүүдтэ тааралһай ябалал мүн болоно. Манай республиканы партиной-советскэ хүдэлмэртэгшэ, уранзохөөлшод, хэблэлэй ажалһан халаа буржуазно-националистическэ этэгээдүүдэй Улгэдэлһүүдтэй арид хатуугаар тэмсэжэ, оршуулгын ажалые Ундэр дээрэ хэмжээдэ хүргэжэ еһотой.

Ж. ТУМУНОВ.

Бурят-Монголой уран зохөөл

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республиканы тогтоһон саһһаа хойшо хорин табан жэлэй хугасаа дотор бурят-монгол арад зон агууеэ ороң арадай ахл-дүүтэй халуун туйлаамжин аша габьяагаар арадайһаа ажалын ба советскэ культурын талаар айхабар эхэ амжалтануудые туйлаһан байһа.

Агууеэ Октябрьска социалистическэ революциһаа түрүүн бурят-монгол арад болбо лөөд тайшаануудай, аяад кулагуудай болон лама бөөһөнэрэй ба хаанай чиновнигуудай хэдэн даһар дархалта доро ямарһые эрхэ сүлөөгүй, эрдэм хургаһгүй байһаа бэлэй. Эрхэ сүлөө ба эрдэм бөдөл, зол жаргал ба зохөөл ажалтуй бурят-монгол арад зоний эрхэ урдаһаа наһаа армалзэн гөрлөһөн ханал хүсэлһын ималгал Агууеэ Октябрьска революциин туван соо хүсэлдэжэ эхлэжэ, большевикскэ парти ба республиканы вождьор Ленин, Сталинай сэмэргэн хүтэлбэри доро Бурят-Монголой ажалһан арад ажабайдалайһаа бодото азыниһэн, бодото зорилготой болоно. Российска Федерациин тэгшэ эрхэтэ бэлэ дотор түрэн болжо тогтогдһон Бурят-Монголой АССР хорин табан жэл соогоо советскэ засагтай ба Ленин—Сталинай партиин сэмэргэн национальһаа политикын ашаар ажалын Угэһөөгүй түргэн ургалта, культура ба литературын бодото халбаралта туйлаһан байһа.

Байгалиин баялгудые ашамалта, оройной индустриализаци, хүдөө ажалын коллективизаци, үзэг бэшэ мэдэхгүй ябадыһе үндөөһөн үсэхэдхала, соел газарууды тэмдэглэнүүд ба дээрэ хургуулгудые байгуудта, худалараа соци-

алистическэ, формороо национальһаа искусство ба литература зохөөлшод бүтээдэ болбо советскэ Угэһэ манай республиканы туйлаһан гайхаммагта эхэ амжалтанууд мүн. Энэ амжалтануудай үндэһэ һуурын халаа Российска Федерациин ардуудтай хани найрамдалта нэгэ бэлэ дотор бурят-монголой арадай бодото национальһаа тэгшэ эрхэтэй, мэрально-политическэ нэгдһэн, ардуудтай ахлүүтэй таһарһагүй барисаатай байһан ябадала байһа. Ахлүүд бүхү советскэ ардууд, хамгаалтуй түрүүн, агууеэ ороң арад болбо бурят-монгол арадай халбаран хүтэжэ ябадандаһан, бүхү зохөөлшуд үсөөн шадал, шадабары мэргажэ ба оюун бэлгэжэ дүүрэнээр гаргалта ябадандаһан саг Ургэлжэ туйлаһан ба туйлажа байха юм.

Бурят-монгол арад болбо мүнөө дэлхэйн ба оройдой классигүүд Пушкин, Лермонтов, Некрасов, Крылов, Шекспир, Шиллерэй болон, мүн ахлүү ардуудай классигүүд Тарсэ Шовченко, Коста Хетагуров ба бусадай зарим зохөөлшудые түрэхэй хэлэн дээрэ уншадаг болоно. Эрхим советскэ уранзохөөлшодой халбаран зохөөлшод бурят-монгол хэлэн дээрэ олоор оршуулагдадаг байһа. Эдэнтэй оршуулһан бурят-монголой уранзохөөлшод ба бүхү бурят-монголой советскэ литературатад хэлэн дээрэ олоор оршуулагдадаг байһа. Эдэнтэй оршуулһан бурят-монголой уранзохөөлшодой статистика нагтын замаар ургажа яһанан ба саашаада улам мандала төмсөлэй ариун түүхэдэ холбоһодоо зол хуби байһениһэн элгэе байһа.

Энэ бүтэдэ халаа Советскэ Союзай ардуудай культура ба литературын хүгжэлтэдэ үндэһэ һуури табихан ленинско-сталинска национальһаа политикын тон зүб байһа, поэтическэ шэнэ образууд ба манай эли бодо гэршэ барихтанууд мүн. Илгэжэ бурят-монголой советскэ уран зохөөл олонациональһаа советскэ литературын таһарһагүй нэгэн хубин болжо ургал-эрэ. Манай литературын ургалта советскэ оройной социалистическэ байгуулалтын сог-зални манай зохөөлшодые зоригжуулан, шүлэгүүдэйһэн мур бүхэндэ хурсадажа Угэһэн байһа.

эсэмэ сусамһагүйгөө эрдэм һургаал ба мэргэжлээ дэһэлүүлхэ — иймэ зам харгыгаар манай литературын эдэбхитэй түрүү түлөөлгөһөл ябана.

Манай зохөөлшодой зэргэ жал ерэхэ бүри нэмэн ургадаг байһа. Алардаг статистика табигалһануудай эхин дээрэ эдэнэрэй нэрэнүүд ба зохөөлшудын нилээдгүй нэмэ һэн. Тингэжэ Цокто Номтово, Аннол Шадеев, Шираб Нимбуев, Намжил Балданов, Иннокентий Ким, Дольен Мадасон гэгшэдэй зохөөлшуд гарба. Удла дараань Гомбо Цыденжапов, Жамсо Тумунов, Даржап Дамдинов, Константин Брянский ба бусад олон залуу зохөөлшод хойно-хойноһон урган гаржа, бурят-монголой литературын хусы нэмэжэ.

